

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

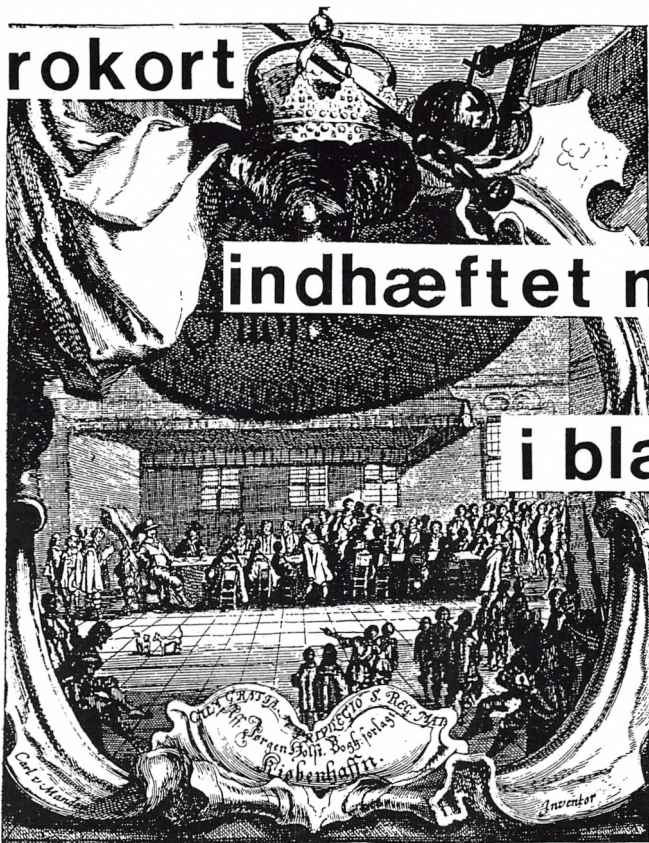
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægt & Stavn

4. kvartal

1993:4

Girokort

indhæftet midt

i bladet

På titelbladet af Jyske lov, udgaven fra 1642, præsidierer Christian 4. i rettertinget, rigets højeste domstol. De adelige dommere har taget sæde omkring bordet, mens tilhørerne står i baggrunden og til siden. – Stik (Haelwegh?) efter maleri af Karl v. Mander.

ARKIVNYT

Afskrift af ARKIV 5/93 KONTAKT

Meddelelser til brugerne af Rigsarkivet

Den nye læsesal - hvornår sker der noget?

Som det vil være mange af Rigsarkivets gæster bekendt, indrettes der for tiden ny læsesal i Provianthuset, tæt ved Rigsarkivets hovedbygning. Hvornår holdes der flyttedag, spørges der med rette. Efter de oprindelige planer skulle flytningen allerede finde sted i oktober 1993, men p.g.a. branden forrige vinter trækker det lidt ud. Enorme mængder vand blev hældt over det gamle hus under slukningen, og det betyder, at væggene nu under ombygningen har vist sig mere fugtige, end håndværkerne kunne forudse.

Flytningen til den nye læsesal vil efter alt at dømme finde sted i december 1993. Da bøger, hjælpemidler og meget andet skal pakkes ind og ud, og nye transportveje afprøves, bliver det formentlig nødvendigt med en kortvarig lukning af læsesalen. Så snart tidspunkt og varighed kendes, bliver det meddelt ved opslag og på anden måde.

Kopier på den nye læsesal.

På den nye mikrofilmlæsesal bliver der op imod et halvt hundrede arbejdspladser, og langt de fleste af film- og mikrofilm-læseapparaterne vil være nye. Omfanget af filmmateriale til selvekspedition mere end fordobles, og nye, meget benyttede arkivalietyper stilles til rådighed på denne måde (f.eks. regnskaber fra len, amter og købstæder).

Det er valgt at erstatte de slidte bind med kopier af folketællingerne med mikrofiche. Vi ved, at nogle vil savne dem, men mikrofichene er i længden billigst i drift og lettere at kopiere. På den plads, der spares på læsesalen, opstilles til selvekspedition mange nye film og slægtshistoriske samlinger.

Ny fortegnelse til et spændende arkiv.

Fra og med grundloven 1849 kunne kongen ikke mere enevældigt råde over statens pengemidler. I stedet skulle staten give en ydelse til kongen,

og administrationen af denne ydelse blev kaldt Den kgl. Civilliste. Arkivet rummer oplysninger om kongelige slotte, hofembedsmænd og kongens personlige udgifter.

Arkivet led skade ved Christiansborg Slots brand 1884, men meget er tilbage, og det er netop blevet nyregistreret og kan derfor bedre benyttes af Rigsarkivets publikum. Til det spændende i Den kgl. Civilliste hører også ansøgningerne fra ganske almindelige mennesker, der søgte pension eller forhøjelse af denne. Under arbejdet med nyregistreringen i sommeren 1993 fandt man general Ryes blodplettede handske. Rye blev dræbt på slagmarken i 1849, men hans handske blev samlet op af en dansk soldat. Nogle år senere indsendte soldatens enke ansøgning til kongen om at få højere pension. Hun vedlagde handsken og berettede om sin afdøde mand, der ligesom Rye havde ydet en tapper indsats mod tyskerne. Hun fik sin pension forhøjet.

En registratur over den nyordnede del af arkivet er nu opstillet på læsesalen.

ARKIV KONTAKT nr. 6/93 er modtaget umiddelbart inden fremsendelsen til trykkeriet med følgende indhold:

SÅ SKER DER NOGET - LÆSESALSFLYTNING TIL NYTÅR

Nu er det faste inventar på plads i Rigsarkivets kommende læsesal i Provianthuset - tæt ved nuværende hovedbygning - og vi flytter ind i de nye omgivelser i den første uge af 1994.

For at vi kan få pakket ned og ud på rette vis, LUKKES LÆSESALEN I PERIODEN MANDAG D. 3. JANUAR TIL LØRDAG D. 8. JANUAR 1994.

Vi glæder os til at åbne læsesalen igen i Provianthuset mandag den 10. januar 1994. Indgang sker ad trappen midt i bygningen, ud imod haven.

Der holdes åbent som hidtil mandag - lørdag kl. 9 - 17, men tirsdag den 1. februar 1994 er der lukket. Den dag vil den officielle indvielse af læsesalen nemlig finde sted.

En ny, kortfattet vejledningsserie om forskellige meget benyttede kildegrupper er også undervejs. Første hefte handler om folketællinger, og det vil være færdigt i forbindelse med indflytningen.

HVAD ER PROVIANTHUSET ?

Provianthuset blev bygget under Christian IV i 1603. Det skulle rumme korn, flæsk og meget mere til flådens folk. Senere er det blevet brugt til andre mindre "gastronomiske" formål, men gavn har det altid gjort, bl.a. til opbevaring af arkiver. Nu skal arkiverne bruges i huset, og det tager smukt imod. Vi synes, de gamle hvælvinger klæder det udsøgte moderne inventar, og der bliver meget bedre plads, lys og luft, end Rigsarkivets gæster har haft i mange år. Vi glæder os til denne tiltrængte forbedring af forholdene. Da vi tror, at mange også vil være interesseret i den gamle bygnings historie, arbejder vi på at have orienteringsmateriale herom klar til indvielsen.

LIDT OM FLYTTEFORBEREDELSENE

På den nuværende læsesal vil man for tiden kunne se mærkeligt tomme hylder. Det skyldes, at vi for at nå det hele nu nedpakker de dele af håndbogsbiblioteket, som ikke skal genopstilles på den nye læsesal. I mange tilfælde vil bogreolerne dér blive fyldt med andre efterspurgte håndbøger. Noget af pladsen bliver også brugt til samlinger, som ikke før har været stillet frem til direkte benyttelse.

I filmlæsesalene arbejdes der med omladning af mikrofilm til nye, hvide "bakker", og bag kulisserne er vi i færd med mange slags forberedelser. En af de store opgaver er det at få flyttet mere end 800 løbende meter nyere folketællinger, som ikke findes i mikrofilm eller mikrofiche, til nyindrettede nærmagasiner tæt ved den nye læsesal. Meningen er at spare tid og skridt ved ekspeditionen af det i stigende grad benyttede materiale.

Generalforsamling

Hermed indkaldes til ordinær generalforsamling mandag den 14. marts kl. 19.00. Se nærmere i foredragsoversigten midt i bladet Dagsorden i henhold til vedtægterne. Regnskabet bringes i næste nummer af "Slægt & Stavn".

Litteraturliste

Ang. kilder til foredragene på foreningens slægtsforskerdag er følgende modtaget fra Jørgen Mikkelsen:

"Mit foredrag om skiftevesen byggede jeg i stor udstrækning på:

Finn Andersen: *Selv dødsboer fortæller*. Kbh. 1991 (Kan købes på Rigsarkivet og LA for Sjælland for kr. 50)

Desuden gjorde jeg brug af:

Knud Prange: *Lokal historie - en håndbog*. Kbh. 1989.

Birgit Løgstrup: *Dommer og administrator. Herredsfogden 1790-1868*. Kbh. 1982.

Lotte Dombernowsky: *Lensbesidderen som amtmand. Studier i administration af fynske grevskaber og baronier 1671-1849*. Kbh. 1983.

Mine undersøgelser af Hans Jørgen Studes, Marcus Lauritzens og Jonas Lunds boer vil blive publiceret i hhv. "Fortid og Nutid" (efteråret 1993) og "1066. Tidsskrift for historisk forskning" (begyndelsen af 1994).

Resultaterne fra mine studier af markedslister vil - regner jeg med - blive trykt i "Historie" (foråret 1994).

Der findes udmærkede, men korte oversigter over dansk markedshistorie i Axel Steensberg (red.): *Dagligliv i Danmark*, Bd. II, IV og VI. Kbh. 1963-71 (optryk 1982).

Jørgen Mikkelsen.

Efterlysning

1. juni 1750 skrev komponisten Georg Friedrich Händel testamente. Blandt arvingerne var »Cousin Christian Gottlieb Handel of Copennhagen«, som skulle have 100 pund sterling. I et tillæg til testamentet 6. august 1756 får Christian Gottlieb Händel af København yderligere 200 pund, men i et nyt testamente 4. august 1757 oplyses, at Christian Gottlieb Händel er død. I stedet testamenteres 300 pund til hver af hans søstre, Christiana Susanna Handelin i Goslar og en søster, som siges at bo »at Pless near Teschen in Silesia«.

Er nogen stødt på Christian Gottlieb Händels navn i København eller Danmark før august 1757, spørger en Händelforsker.

Evt. oplysninger venligst til Helle Linde, Københavns Stadsarkiv, Rådhuset, 1599 Kbh. V, tlf. 33 66 23 70.

"Sakset fra: "Københavns Kronik 1993 nr. 62".

Undersøgelser omkring Herredsfogeder og Tingsteder 1424-1716 i Sønderhald Herred, Gl. Kalø Len, 3. del.

13. tilkom e. 1626 2/10 - o. 1660 SIMON NIELSEN i Andi, Skørring Sogn. Jordebogen for Kalø Len 1573 nævner to selvejerbønder i Andi: JENS GROERSEN og SYMEN PEDERSEN.

Ifølge lensregnskaberne var sidstnævntes søn, NIELS SINONSEN, en af Sønderhald Herreds Sandemænd, thi 1607 aftingedes bl.a. Niels Simonsen i Andi Penge 4 Dl. "efter Sandemends fordi Moligen itt gl. Kongebrev havde tilholdt dennem frihed for egt og arbejde".

Der er muligvis allerede 1573 tale om to selvejere på samme gård.

2. Marts 1611 betaler SIMON NIELSEN i Andi nemlig 4 daler husbondeholds af halvparten den gaard ibm. Niels Simonsen iboede og samme tid til førlov efter forne Niels Simonsen 4 daler. Året efter - i regnskabsåret 1611-12 - betaler RASMUS SØFRENSEN i Andi 7 daler husbondehold af fjerdeparten af ANDI BUNDEGAARD, men det fremgår af jordebogen 1660/61, at Simon Nielsen og Rasmus Sørensen boede på samme gård.

Matriklen for 1662, fol. 509 a ff. nævner ingen beboere på Andi Bondegård, men herligheden tilhører Gunde Rosenkrantz, der 1661 havde købt Skæring-Munkgård i Egå af Kronen. 1664 ejes den af Jesper Thygesen i Kirkeholt, Skødstrup Sogn, der 1669 af Erik Rosenkrantz købte Skæring-Munkgård. Jesper Thygesen havde i sin ungdom været foged for Sophie Brahe, Holger Rosenkrantzes. 70)

Et regnskabsbilag til Lensregnskabet 1650/51, dateret 13. November 1650, nævner PEDER ANDERSEN i Schiering Munchgaard, Herredsfoged til ØsterLisbjerg Herredsting. Denne Peder Andersen må være søn af forgængeren, herredsfoged ANDERS PEDERSEN, død 1650, begr. i Egå Kirke, som igen må være søn af PEDER ANDERSEN i Munchgaard, nævnt 1535-36, identisk med den P. A. af Schæring-Munkgård, som var gift med MAREN WELLOMSDATTER (død 1650), enke efter SØREN ... i Schæ-

ring Munkgård (død 1617), som alle nævnes på en ligsten i Egå Kirke.

Den ældre Peder Andersen må have været delefoged i 1630 71). - JESPER THYGESEN boede 1655 på Kirkeholt ved Segalt, Skødstrup Sogn 72), og nævnes endnu i Modelbogen ca. 1683, endvidere er han pant-haver 18/2 1685 på skiftet efter rådmand i Århus Carl Christensen 73).

Han var gift med MAREN CHRISTENSDATTER og far til THYGE JESPERSEN til Mattrup og Skårupgård (død 1706) som 1694 bortskødede Skæring-Munkgård. 1688 havde Tyge Jespersen overtaget faderens ejendomme. 1611 overtog Simon Nielsen halvdelen af ANDI BONDEGÅRD efter sin far, og kort efter fik Rasmus Sørensen en fjerdedel. Beboeren af den sidste fjerdedel var formodentlig den PEDER SØRENSEN i Andi, som Simon Nielsen 1630 14/1 havde bragt med sig til tinget for at sidde i dommers sted, imens Simon selv fremlagde sagsakterne.

Første skridt imod indflydelse på tinge tog Simon Nielsen, da han 1613/14 betalte 7 daler for at være Sandemand. Herefter sidder han jævnlig "i dommers sted" i herredsfogedens fravær, f.eks. 1617 25/10, 1623 2/10 og 1626 2/10.

1626/27 - o. 1660 er han herredsfoged, hvorefter han ophører med bestillingen. Jordebogen 1660/61 siger herom: "Herritsfogedens Gaard i Hald Herrit Peder Mogensen i Hørning er Pantsat til Velb. Hans Friis til Clausholm, er Igien tillagt at tage Landgilde for sin bestilling af den Gaard som Simon Nielsen och Rasmus Sørensen i Aandi besider, er sat for fuld Landgilde at udgiffue, som afkortes".

Matriklen 1664 nævner (nr. 1824, fol. 367 a ff.) gården som en selvejergård (Htk. 6 Tdr.) med tre beboere: PER SIMONSEN, RASMUS PEDERSEN og OVE RASMUSSEN. - I Modelbogen og Matriklen 1688 har den fået tre forskellige matrikelnumre, hvilket er udtryk for, at en endelig gårddeling har fundet sted. Peder Simonsen i Modelbogen er 1688 på Matr. nr. 1 afløst af PEDER SØFRENSEN (Htk. 8-2-0-1-), som fik et lidet drengbarn begravet i Auning Matiæ Rensselsedag 1678", og efter Barnemoderen i Barnefødslen var død fra det" (åbenbart på Auning Hospital). - På Matr. nr. 2 (Htk. 5-7-0-2-) afløstes Ove Rasmussen af JENS SØRENSEN - og på Matr. nr. 3 af-

løstes Rasmus Pedersen af herredsfogeden WILLUM JENSEN (se nr. 16), hvis enke KIRSTEN CHRISTOPHERSDATTER stævnedes til at møde for herredstinget 21/11 1712 74). - 1693 30/10 rejste PEDER RASMUSSEN i Matr. nr. 3 på tinge sag om en skelbøg, i hvilken JENS SØRENSEN i Matr. nr. 2 sammen med Mogens Thomassen (fra Matr. nr. 6) vidnede, at de før de drog til tings havde besøgt JENS SIMONSEN på hans sygeseng og talt med ham om skelbøgen, som Sal. Peder Simonsen havde solgt til Daniel Sørensen i Øster-Allinge. Skellet var også blevet forevist af JØRGEN PEDERSEN, Peder Simonsens søn, "som var født udi Andi på den gaard JACOB PEDERSEN nu iboer" (Matr. nr. 1) 75).

SIMON NIELSEN efterlod børn fra to ægteskaber. Disse nævnes 1691 22/7 i Skifte efter sønnen TYGE SIMONSEN (død 3/5 1690 i Århus; Årh. Købstads Skifteprotokol 1691, fol. 348 a ff), som er omtalt ved herredsfoged nr. 8 som møller ved Århus Mølle og fra 10/3 1675 Vejer og Måler i Århus.

Arvingerne efter Tyge Simonsen var hans halv søskende og helsøskende eller disses børn. Selve arven deles i 10 såkaldte søsterloder, som fordeles imellem arvingerne efter reglen, at søster får halvt i forhold til broder, og halv søskende halvt i forhold til helsøskende.

SIMON NIELSENS børn af første ægteskab (= Tyge Simonsens halv søskende):

A. NIELS SIMONSEN i Søby (lev. 1691) fik husbondehold på Rasmus Ifversens gård i Søby 1636/37 og ægtede ssv. enken, der var moder til JENS RASMUSSEN i Matr. nr. 3 og RASMUS SØBYE i Matr. nr. 4 af Søby, der delte gården o. 1660/61. Imidlertid brænder Jens Rasmussens nye gård, hvorefter Rasmus bruger jorden og driver sin egen gård samtidig. Gårdene kan ikke slås sammen, da de i mellemtiden har fået to forskellige herskaber. Herligheden til Rasmusses gård tilhørte Jesper Thygesen til Skæring-Munksgård, og Niels Simonsen synes efter at have afgivet gården til stedsønnerne, at have taget ophold i et gården tilhørende hus. Modelbogen angiver, at han er husmand under Jesper Thygesen. - 1691 fik han søsterlod No. 2 i arv e. Tyge Simonsen (fol. 376 b).

Brødrene SIMON NIELSEN i Oustrup, Ø. Alling og forpagter JENS NIELSEN S. (ca. 1659-1712) på Holbækgård, senere Tjele og sidst Lerkenfeld og Holmgård var formentlig sønner af Niels Simonsen i andet ægteskab. Iøvrigt omtalt under nr. 11.

- B. BIRGITTE SIMONSDATTER i Karleby, Krogsbæk Sogn (død før 1691) g.m. gdm. u. Rosenholm RASMUS PEDERSEN i Karleby (Htk. 6-3-0-1 1/3-) (lev. 1664) - Deres datter var KIRSTEN RASMUSDATTER, g.m. JENS SØRENSEN i Mørke Sogn, Øster-Lisbjerg Herred, som tilfaldt halvdelen af søsterlod No 8 e. Tyge Simonsen (fol. 378 b).
- C. ANE SIMONSDATTER i Andi (død før 1691) g.m. RASMUS PEDERSEN i Matr. nr. 3-delen af den gamle Andi Bondegård (død senest 1685, da herredsfogeden 1685-87 WILLUM JANSEN LUNDEGAARD overtog gården - 1691 var børnene: a. PEDER RAMUSSEN, b. MAREN RASMUSDATTER og c. KIRSTEN RASMUSDATTER (fol. 350 b) - på hvis vegne Tyge Jespersen til Skårupgård havde beskikket "Danske Skolemester" i Århus Claus Christensen Kaae, der iflg. grundtaksten 1682, nr. 12 (Aarh. Stifts Årbog 1933) boede i Cannehegade og 10/6 1686 fik skøde på to boder og en øde plads bag klosteret, tilfalden Magdalene Ottosdatter, en datter af præsten i Haslund-Ølst Hr. Otto Thomsen Lyngaae og Karen Christensdatter 76).

De arvede efter Tyge Simonsen den anden halvdel af søsterlod nr. 8.

Peder Rasmussen i Andi tog vidner i sagen om Skelbøgen 1693.

- D. JENS SIMONSEN i Andi (1693 syg og sengeliggende). 1691 fik han søsterlod nr. 6 efter Tyge Simonsen (fol. 377 a). På hans vegne var Willum Jansen Lundgaard i Andi til stede.
- E. PEDER SIMONSEN i Matr. nr. 1 af Andi Bondegård (død før 1688), g.m. MAREN JØRGENSEDATTER (lever 1691) underskriver sig i Matriklen 1664 således: "Peder Simonsen egen handt". - Fældede og solgte skelbøgen imellem Matr. nr. 1 og Matr. nr. 3 af Andi Bondegård.
- Gården Matr. nr. 1 er vist oprindeligt den fjerdepart af Andi Bondegård som beboedes 1630 14/1 af PEDER SØRENSEN. 1630/31 betalte nemlig SØREN PEDERSEN i Andi 7 daler til husbondehold af en fjerdepart gård ibm. - PEDER SIMONSENS efterfølger PEDER

SØRENSEN var allerede 1678 gift, omend hustruen døde efter barnefødsel i Auning, og 30/10 1693 er beboeren JACOB PEDERSEN. Slægtskontinuiteten i gården synes at omfatte fire generationer fra den første Peder Sørensen til Jacob Pedersen, og viger pænt udenom Peder Simonsen, som i denne forbindelse må siges at være kommet tilløbende som et parentesisk intermezzo i gårdens historie. Han havde børn med Maren Jørgensdatter: JØRGEN PEDERSEN, ANNE PEDERSDATTER og KIRSTEN PEDERSDATTER, som 1691 tilfaldt på en broderlod de to søsterlodder Nr. 3 og nr. 10 efter Tyge Simonsen (fol. 375 a).

I Lime Kirke viedes 1707 9/10 en PEDER SØRENSEN af Andi til MARGRETHE JENSDATTER af Limmer.

- F. ESKE SIMONSEN i Andi (død 1688/91) Boelsmand i Matr. nr. 7 af Andi (Htk. 4-0-2-2-) - Boelet var landgildeyder til Skørring Kirke, men Herligheden tilhørte oprindeligt Kalø Len og skødedes 1663 16/2 fra Kronen til NIELS AAGESEN i København 77), men 1688 var ejeren TYGE JESPERSEN på Skårupgård.

PEDER HUMMEL i Andi oplod 1633/34 fæstet på boelet til JENS PEDERSEN i Gundestrup - og 1638/39 fæstede ESKE SIMONSEN af Andi det boel i Andi Jens Pedersen for hanem oplod.

Eske Simonsens hustru METTE JENSDATTER var moder til SIMON ESKESEN og ANNE ESKEDATTER, som 1691 på en broderlod tilfaldt de to søsterlodder nr. 1 og nr. 7 efter Tyge Simonsen (fol. 376 a).

- G. METTE SIMONSDATTER i Søby (ca. 1626-1708, begr. 9/3, 82 år), g.m. RASMUS RASMUSSEN SØBYE i Søby (død før 1691) 78).

Mette Simonsdatters halvbroder Niels Simonsen havde før 1660/61 afstået gården Matr. nr. 3 + Matr. nr. 4 af Søby, der sidenhen deles permanent, til de to brødre JENS RASMUSSEN og RASMUS RASMUSSEN, som antagelig var hans stedsønner og børn af den tidligere selvejer 1629/30-1636/37 RASMUS IFVERSEN i ægteskab med en datter af RASMUS JENSEN i Søby, herredsfoged 1603 (se nr. 11). Rasmus Ifversens hustru havde tidligere været gift en kort tid med hans forgænger JENS THOMSEN, efter hvem Jens Rasmussen var opkaldt. Efter gårdens deling brænder Jens Rasmussens gård og Rasmus Rasmussen bruger jorden sideløbende med sin egen gård

Matr. nr. 4. - Til gården hørte et hus, som antagelig er det som iflg. Modelbogen beboedes af NIELS SIMONSEN (lev. 1691). 1699 3/3 var beboeren SØREN PEDERSEN SKRÆDER; men det fastslås, at METTE SIMONSDATTER kan flytte derhen, hvis hun hellere vil dette. - Mette Simonsdatter Sal. Rasmuss Rasmussens udi Siøbye tilfaldt 1691 efter Tyge Simonsen en søsterlod nr. 9 (fol. 377 b).

Børn: a. RASMUS RASMUSSEN den Unge i (Vester-)Søby (ca. 1659/62-1718, begr. 11/11, 59 år), iflg. skiftebrevet af 3/3 1699 da 37 år) overtog gården 1699 og lovbød den 1714 23/4 til frænder, hvilket hindredes af, at gården var pantsat til herredsfoged OLUF HENDRICHSENS arvinger i Andi (se nr. 17) - 1718 siges Matr. nr. 4 af Søby beboet af herredsfoged JENS LUNTOFF. Jens Luntoff var herredsfoged i Haulbjerg og Galten Herreder (79). - Med MAREN JENSDATTER havde Rasmus følgende børn: ANNA (ca. 1701-1711), begr. 1/3 9 år 6 Mdr. 3 dage), tvillingerne RASMUS og JENS (bøbt 7/3 1706). Faddere: Tyge og Jesper Rasmussønner i Århus, Jens og Rasmus Ring i Ougstrup, Anne Andersdatter, Maren Sørensdatter, Bodel Pedersdatter og Anne Mogensdatter, alle i Søby. Anne Jacobsdatter i Skørring Mølle bar Rasmus, mens Kirsten Christensdatter bar Jens), samt METTE (døbt 1/3 1711). 1714 lovbydes gården imidlertid til hans søskende. b. KIRSTEN RASMUSDATTER var 1699 og 1714 g.m. FRANDS PEDERSEN i Halling, Galten H., c. TYGE RASMUSSEN i Århus, Mejlgade, g.m. Mette Enevoldsdatter. Levede 1674-1745 (skifte efter ham Årh. Byfoged 10/4 1745 fol. 762 b ff. nævner børnene RASMUS TYGESEN AALEMAND i Århus, PEDER og NIELS TYGESEN, hjemmевærende, og TYGE TYGESEN i København. - Peder Tygesen er evt. den i 1787 86-årige gårdmand Peder Thygesen i Attrup, Koed Sogn, g. 2. med den 60-årige (Birthe) Ane Cathrine Nielsdatter (lev. 1801). Hans 27-årige broderdatter Birthe Thygesdatter har ophold og to af hans egne børn med sidste hustru; Kirsten Pedersdatter (24 år) og Christopher Pedersen (22 år) nævnes. d. JESPER RASMUSSEN (f. ca. 1676). 1706 i Århus. Lever 1714. og e. ANNE RASMUSDATTER, 1699 ugift men 1714 g.m. SØREN JENSEN (S I S) i Matr. nr. 12 af Søby.

- H. MAREN SIMONSDATTER i Åstrup, Skødstrup Sogn, Ø. Lisbjerg H. (ca. 1629-1692, begr. Dom. 9 p. Trin., 63 år). G.m. SØREN SØRENSEN SYNDER i Matr. nr. 1 af Åstrup under Rosenholm (Htk. 8-4-0-1-), søn af SØREN JØRGENSEN, nævnt 1664 (Htk. 9½-0-2-2-). 1691 tilfaldt de en søsterlod no. 5 efter Tyge Simonsen (fol. 377 b).
- J. ANNE SIMONSDATTER i Søby (død før 1691). G.m. LAURIDS NIELSEN (død før 1691) - nævnes hverken i Lensregnskaber eller Matrikler. Deres børn NIELS LAURIDSEN, ANNE LAURIDSDATTER og SIMON LAURIDSEN fik 1691 Søsterlod nr. 4 efter Tyge Simonsen - 1697 18. p. Trin. trolovedes i Auning Simon Lauridsen og Maren Espensdatter (viede 23 p. Trin.), begge tjenende Poul Pedersen i Tårup.
- K. KAREN SIMONSDATTER i Fårup, Krogsbæk Sogn (død før 1691). G.m. JØRGEN JENSEN i Matr. nr. 4 (Jfr. herredsfoged 7). Indkaldes 1691 med øvrige arvinger til skiftet efter Tyge Simonsen i Århus (fol. 350 a), men Jørgen Jensen møder ikke op for på børnenes vegne at modtage arvepart.
- L. TYGE SIMONSEN (død 3/5 1690) fik 10/3 1675 bestalling på at være Vejer og Måler i Århus efter afdøde JØRGEN PEDERSEN HØEG, hvis bestalling fra 28/9 1666 blev konfirmeret 11/8 1670. - Hans lejevåning var en gård i Mejlgade 80), ejet af Landkommisær, Kammerassessor Jesper Nielsen Hutfeldt til Skårupgård i Todbjerg 1676-86, som var "svoger" til Tyge Jespersen til Matstrup og Skårupgård (død 1706) og søn af fhv. rådmand i Haderslev Niels Lauridsen Hutfeldt (død i Roskilde april 1626) og hustru Marie Nielsdatter Randulf (død i Roskilde marts 1626). Jesper voksede op 1626-52 i Frederiksstad, Norge hos en moster Anniche Randulf, g. m. Laugmand Hans Nielsen Ferslev 81). Gift 1663 3/5 på Århus Rådhus med Sidsel Christensdatter, datter af Mag. Christen Clemensen, Professor ved Sorø Akademi. Tyge Jespersens moder Maren Christensdatter var ikke datter af Christen Clemensen 82) og hustruen var Anna Mikkelsdatter (død 1721). - Jesper Nielsen Hutfeldt død 22/1 1696 83). - Tyge Simonsen var møller i Århus Mølle, samt vejer og måler, da han 5/10 1676 fik pant i Peder Tygesens iboende gård i Århus. I et Memoriale fra

en del af borgerne til en kommission, som i 182 skulle afgive betænkning om tilstanden i Århus hedder det 84): "Her i Møllen graveres vi med Møllertolden mere end af gammel Tid, idet han (mølleren) et nyt Toldkar skal have indrettet, som ikke engang af Øvrigheden må efterses og rettes". Om byens Vejer og Måler hedder det: "at der er stor Urigtighed med Maaletønderne, kun nogle faa holder han, og deraf er den ene ikke som den anden; naar vi skal have maalt, maa vi selv leje Maalene og dog betale ham hans fulde Maalerpenge".

(At PEDER THYGESEN i Århus kan være søn af TYGE PEDERSEN i Bendstrup, som 30/5 1630 sad i dommers sted på Sønderhald Herredsting har jeg argumenteret for under herredsfoged nr. 8). - Tyge Simonsen kan være opkaldt efter Tyge Pedersen i Bendstrup, som da ssv. var en morbror.

Simon Nielsens første hustru - fra ca. 1611/12 - hed da sandsynligvis KIRSTEN JENSDATTER, og kan være datter af herredsfoged nr. 12 JENS CHRISTENSEN i Thustrup, Hørning. Anden hustru (gift senest o. 1618: Eske Simonsen fæster boel 1638/39) ANNE PEDERSDATTER, ssv. datter af PEDER NIELSEN i Bendstrup (død 1627). ANDI BONDEGÅRD var endnu udelt i tre mænds eje 1664. Simon Nielsens efterfølger var Svigersønnen Rasmus Pedersen, dernæst 1685 herredsfogeden Willum Jansen Lundgaard i Matr. nr. 3, som 1691 var til stede på Jens Simonsens vegne i Århus. Jens Simonsen døde formentlig på sin fødegård.

14. Herredsfoged o. 1660 - 5/6 1683 - og genindsat efter missive af 20/10 1683 - 1685

PEDER MOGENSEN i Hørning.

Søn af MOGENS SØRENSEN i Thustrup, Hørning, o. 1600 gårdmand under Århus Domkapitel 85), og broder til THOMAS MOGENSEN som deler gården med CHRISTEN PEDERSEN i Thustrup inden kapitlet sælger byen til Hans Friis til Clausholm, som nedlægger dens tre gårde og opfører hovedgården Thustrup. - Moderen MAREN SØRENSDATTER begravnes 24/10 1655 på Hørning Kirkegård, hvor og CHRISTEN ANDERSEN til Peder Mogensens begravnes 1694 Dom. III. Trin.

1643/44 tog Peder Mogensen af Thustrup husbondhold paa den selvejergård i Hørning, Kalø Len, som MAREN Sal. NIELS PEDERSENS for

hanom oplod. - 1653 var han Kgl. Maiestæts delefoged i Sønderhald Herred (jfr. under herredsfoged nr. 11). Delefogedens særlige opgave var at varetage kongens interesser på herredstinget, men han kunne også have en lokal politimyndighed at udøve 86). Måske var det ophævelsen af Kalø Len 1660 der medførte, at delefogeden i Sønderhald Herred i stedet blev herredsfoged, så herredsfogeden her blev en, der allerede før Enevældens indførelse var vant til at pleje kongens interesser i særlig grad.

1657 10/7 kom Peder Mogensens gård i Hørning ved mageskifte under Hans Friis til Clausholm 87), som pantegods.

I stedet for nedsættelse af Landgilden i sin egen gård bevilges det derfor Peder Mogensen at få en tilsvarende del af landgilden i den tidligere herredsfogeds gård i Andi for sin besværing som herredsfoged fra 1660/61.

25/1 1677 optræder Peder Mogensen i Hørning på Rovsø Herredsting (Rovsø Herreds Tingbog fol. 65 a ff.) på vegne af RASMUS ANDERSEN LANG i Østrup, Skader Sogn, Sønderhald Herred, en søstersøn af Sr. Jørgen Jensen i Stilling, Hjelmlev Herred i en sag imod NIELS CHRISTENSEN i Ørsted, Rovsø H. om nogen Arv, son N. C. havde taget til sig efter ANDERS LANG i Østrup 88).

Vi ser her herredsfogeden i funktion som den, der varetager sine herredsfolks interesser på fremmede herredsting. Det samme gjorde Jens Christensen (nr. 12) på Viborg Landsting i 1617.

1684 17/2 omtales Peder Mogensen - "sielf fouget i Sønderhald her-rit" i en sag for Rovsø Herredsting "om Herredsfogeden i Rovsø H. MOGENS PEDERSEN's onde Forhold" som fader til Mogens Pedersen i Auning, der - selv om Auning ligger i Sønderhald Herred - var herredsfoged i Rovsø Herred i Dronningborg Len 89).

Mogens Pedersen fik bestalling 1675 19/8 90), og boede da i Marie Magdalene Sogn, Sønderhald Herred. 1670 14. p. Trin. trolovedes i Hørning Kirke MOGENS PEDERSEN udi Hørning og KIRSTEN JØRGENS DATTER Madtz Lauridsens Søsterdatter udi Gundestrup. De flyttede til Marie Magdalene straks efter vielsen 1/1 1671, hvorfra de 1679 flyttede til Auning. Nytårsdag 1660 hjemmedøbtes Mogens Pedersens datter MAREN i Auning (begr. 1683 21/2) "som hans Moder i Hørning holdt over dåben". Hun frembares i kirken 13/2 1680 med Rasmus La-

defoget, Mogens Ammer, Christen Helisen, Kirsten Møller og Kirsten Skræders i Auning som faddere.

I en indstævning af dato 10/12 1682 omtaler Mogens Pedersen sig selv som MOGENS PEDERSEN HØRNING 91). Han blev den næstsidste herredsfoged for Røvsø Herred før dette lagdes sammen med Sønderhald Herred.

LARS PEDERSEN HØRNING nævnes 1696 30/3 92), da SIMON NIELSEN i Oustrup (jfr. u. nr. 11) som fuldmægtig på hans vegne meddelte, at til i dag var med 14 dages varsel "her udi Retten kaldet JENS NIELSEN og CHRISTEN JENSEN begge af Oustrup" (Øster-Alling sogn, Oustrup Matr. nr. 2).

I Hørning Kirkebogs besvarede fortegnelse over døbte 1650-71 finder vi to af Peder Mogensens børn, nemlig RASMUS PEDERSEN (døbt 1655 Dn. Oculi. Fadder: Michell Nielsen, Niels Nielsen, Rasmus Mogensen udi Hørning, Peder Pedersen udi Lund etc) - og KIRSTEN PEDERSDATTER (døbt 1661 22. p. Trin. Faddere: Velb: Frue Helvig Marsvin (død 1678, g. m. Hans Friis til Clausholm og Tustrup, oprettet 1657), Jomfru Christiane Friis, Michel Giermand, Peder Jørgensen udi Hørning, Anna Nielsdatter, Mette Fogesdatter udi Fausing etc.).

Peder Mogensens status som herredsfoged fra 1660/61 afspejler sig tydeligt i fadderne.

Michel Nielsen og Niels Nielsen kan være sønner af Peder Mogensens forgænger MAREN Sal. NIELS PEDERSENS.

RASMUS MOGENSEN i Hørning var åbenbart broder til Peder Mogensen og søn af MOGENS SØRENSEN i Tustrup (o. 1600). Denne Mogens Sørensen i Tustrup, Hørning Sogn kan evt. være søn af selvejereren i Gundestrup, Hørning Sogn, SØREN MOGENSEN (nævnt Kalø Lensregnskaber 1573-1593) og broder til NIELS SØRENSEN i Gundestrup som 1612/13 blev Sandemand i Sønderhald Herred (død 1635/36), hvis søn PEDER NIELSEN DEGN 1635/36 tog husbondhold af den gård i Gundestrup, hans fader af døde - og 1650/51 fik Sandemandsrang. (Død sen. 1682).

Jeg har behandlet denne gård i "Slægt og Stavn" nr. 2, 1984, s. 7-12 i artiklen: "En ejendoms gård i Gundestrup, Hørning Sogn, Sønderhald Herred", hvor slægten i Gundestrup spores tilbage til 1478.

15. 1683 5/6 -20/10 SØREN PEDERSEN FØRSTENBERG.

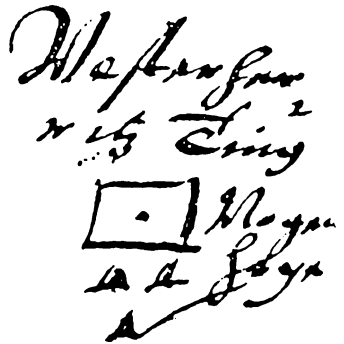
Bestalling 5/6 1683 (Danske Kancellis Jyske Registre, nr. 45).
20/10 1683 (Jyske Missiver nr. 87) fik Ove Juel ordre til straks at "forsikre sig om Søren Pedersen Førstenbergs Person og Forsegle hans Bo til hans forfalskede Bestalling eller andre Bevisligheder ere annammede, og lade PEDER MOGENSEN forblive ved sin Bestalling som Herredsfoged sammesteds".

Sandsynligvis identisk med klokkeren ved Viborg Gråbrødrekirke Søren Pedersen Fyrstenberg, som 1692 5/10 møder for Landemodet på Henrik Friis til Stårupgårds vegne i en sag imod præsten Hr. Otto Weis til Højslev, Dommerby og Lundø 93).

Bjørn Sommer
Åboulevarden 14
2200 Kbhvn N

Artiklen fortsættes i næste nummer af Slægt og Stavn

Herredstinget holdtes fra gammel tid under åben himmel i nærheden af gravhøje, som kunne kendes langvejs fra, og bag hvilke folk kunne søge læ i hårdt vejr. Ingen kro måtte friste folk over evne. I en indberetning til Ole Worm 1639 tegnede præsten i Ovtrup Vester Horne herreds tingsted: fire tingstokke i firkant og tyvestenen i midten. Det lå ved nogle høje sydøst for Ovtrup kirke tæt ved det nuværende Tinghuse. – Rigsarkivet fot.

Wester Horne
n 16 Ting
Mogensen
Ove Juel

NOTER

70. nævnt hyppigt i Sophie Brahes Regnskabsbog.
71. Jfr. "Trap" samt "Fra Randers Amt" VII, 1913 ang. indskrifter i Ø. Lisbjerg H. - 1578 22/12 skødede præsten i Vivild Hr. Niels Jensen til Christen Rasmussen i Munchegaard den Lod han har i Arv og Køb i Bangs Gaard i Vesther Alling, som Pouell Jensen nu paaboer. 1579 6/4 skødede Christen Rasmussen i Munck Gaard til Niels Tamessen i Alling den Lod, han har i Bangisgaard i Vester Alling, og som han købte af Hr. Niels i Viffuuld (Rigsarkivet Skuffe E XIV: Godsarkiver . Gl. Estrup).
Muligvis var Christen Rasmussen far til Søren ... som døde på Skæring Munkgaard 1617.
72. "Fra Randers Amt" VII, 1913, s. 13.
73. "Aarhus Stifts Aarbog" XXVIII, 1935, s. 76 nr. 236.
74. Tingbogen 1712, fol. 124 b.
75. Tingbogen 1693, fol. 10 b.
76. "Aarhus Stifts Aarbog" 1933, nr. 12 + 1937, s. 80-81, ad nr. 391-92. Otte Thomesen Lyngaae er afbildet i "Slægt og Stavn" 1987:1 s. 12.
77. "Kronens Skøder" II, s. 142.
78. Rasmus Rasmussen Søbye var død 1691, men skifte holdes først 3/3 1699. Det er indført i Tingbogen 1714 23/4, fol. 218 a-219 b, da gården lovbydes fædrene og mødrene frænder. Sagen begynder fol. 216 a.
79. "Krigs- og Portionsjordebogen 1718".
80. "Aarhus StiftsAarbog" 1934, s. 30, nr. 103.
81. J. Hoffmeyer, 1906: "Blade af Aarhus Bys Historie", I:2, s. 474-81.
82. Jfr. "Aarhus Stifts Aarbog" 1934, s. 26, nr. 91.
83. Børnene nævnt i "Aarhus Stifts Aarbog" 1935, s. 85-86.
84. J. Hoffmeyer, 1906: I:2 s. 259 med note 1.
85. Poul Rasmussen, 1972: "Århus Domkapitels Jordebøger" I, s. 49, nr. 93.

86. Fridlev Skrubbeltrang, 1978: "Det danske Landbosamfund 1500-1800", s. 74-75.
87. "Kronens Skøder" II, s. 69-71.
88. Røvsø H: Tingbog 1677, fol. 65 a ff. - Niels Christensen i Ørsted var ungarl og søn af herredsfoged i Røvsø H. Christen Andersen og Hustru Anne Rasmusdatter. Se note 57.
89. Tingbog 1684 Røvsø H. fol. 144 a ff.
90. Tingbog 1675, fol. 45 b.
91. Tingbog 1682, fol. 134 a. Herredsfogeder i Røvsø H. Se note 57.
92. Tingbog 1696, fol. 286 b.
93. "Fra Viborg Amt" 1945, s. 142-43.

„De uretfærdige og uoplyste dommere“ lyder titlen på dette satiriske blad, der i fabelstil viser katten, uglen og hunden, der plejer retten, den sidste med lås for sin mund. Musene spiller dem på næsen, og i baggrunden sønderriveres fårene af glubende ulve. - Kgl. Bibl. billedsamling, mrk. Krohn 1650.

Slægtsforskning i Syd-England

Vi har modtaget en henvendelse fra

Geneological and Holiday Services

v/ Mr. & mrs. R. A. F. Palmer
Topsy Oast
Brown's Farm
Robertsbridge
East Succes TN32 5JG
England

som blandt andet skriver følgende:

This is a service to help people who are interested in tracing their ancestors. The area that we cover is London and South East England.

Our object is to take the strain by assisting visitors in their research and organising their accomodation.

Virksomheden bistår således med overnatning, billeje, tilrettelæggelse af rejseplaner, rejseleder, besøg på forskellige steder - alt efter ønske.

Ophold tilbydes på forskellige kroer beliggende på historiske steder - fx nær stedet for slaget ved Hastings år 1066.

Yderligere information på telefon: 009 44 580 88 11 84.

Min morfars ansættelsesbrev som skolelærer 1893

Indsendt af Ruth Lund

Kollats og Kaldsbrev for *Hr. Jens Jensen* som Skolelærer og Kirkesanger i Nørresnede

Johannes Clausen Doktor Philisophie, Biskop og Superintendent over Aarhus Stift, Kommandør af Dannebrog og Dannebrogsmænd. Gør vitterligt, at da Skolelærer og Kirkesangerembedet i Nørresnede i Vrads Herred, Aarhus Amt er blevet ledigt, saa kalder og beskikker jeg herved paa Embeds Vegne, efter at have modtaget vedkommende Sogneraadts Forslag, hidtilværende Lærer ved Lamborg Skole i Slangs Herred, Seminarist Jens Jensen til herefter at være Skolelærer og Kirkesanger i bemeldte Nørresnede. Og skal han som følge heraf varetage det ham betroede Embede med Troskab, Flid og Ret-sindighed i Overensstemmelse med den af ham aflagte hellige Ed, holde sig efterretteligt de allerede udkomne eller herefter udkommen-de Love og Anordninger i Almindelighed og om Almueskolevæsenet i Særdeleshed, vise sine foresatte Hørighed og Lydighed samt i alle Maader føre et Kristeligt Levnede, saaledes som det sømmer sig en samvittighedsfuld Skolelærer og Kirkesanger. Derimod er bemeldte Hr. Jensen berettiget til at nyde den Løn og de Indtægter, som ere til-lagte fornævnte Embede, men har da og til rette Tid at udrede de Byr-der, der maatte paahvile det. Og skal han være pligtig til at betale den afgaaede Lærer 100 kr. som Indløsningssum for en Del af Skole-lodden.

Stedets Sognepræst anmodes tjensligst om, ved at oplæse nærværen-de Kaldsbrev og Kollats fra Prædikestolen, at indsætte nævnte hr. Jensen i det ham herved forundte Embede og ved denne Lejlighed tale til hans Bedste, anbefale ham til Menighedens Velvilje og navnlig til Skolebørnenes Forældre samt formane dem til at gaa ham i Møde med Kærlighed og understøtte hans redelige Bestræbelser til Børne-nes Bedste, at han til Velsignelse kan udføre sin Embedsgerning iblandt dem.

Aarhus Bispeembede, den 29. Juli 1893
Dr. Johannes Clausen

Bogtilbud

Historisk Samfund for Sønderjylland har følgende særtilbud på personalhistorisk interessante bogtitler.

Harald Jørgensen: En amtmand skriver breve. J.S.Møsting som amtmand i Haderslev efter hans breve til Johan Bülow 1789-1804. Kr. 98,00

Børge L. Barløse: Lærerstanden i Sydslesvig fra reformationen til 1864. 3700 lærerbiografier og kortfattede skolehistorier. Kr. 180,00

Sønderjyske historikere efter 1864. Biografier over ca. 150 mænd og kvinder. kr. 40,00

Kniplingskrømmer Jens Wulffs dagbog 1831-36. Kr. 115,00

Jes M. Holdt: Gårde og slægter i Løjt sogn. Alle større gårdes historie 1550-1950 med bl.a. beboernes slægtsskabsforbindelser. Kr. 115,00

L.S.Ravn: Lærere i Nordslesvig ca. 1814-1920. Bd. 1-2. 3152 lærerbiografier. Kr. 225,00

Ib Andersen: Gårde og slægter i Ensted sogn. Gårdenes ejere, familieforhold og indbyrdes slægtsskabsbånd tilbage til 1500-årene. Med navne-register. Kr. 115,00

Peter Kr. Iversen (Udg.): Revision over Gram og Nybøl godser 1761. Hver husstand på det store gods er registreret med en mængde oplysninger. Navneregister. Kr. 122,00

Vagn Harsberg: De sønderjyske amtsråd indtil 1970. Med bl.a. et biografisk leksikon over alle amtsrådspolitikere gennem 50 år. kr. 75,00.

Register til Sønderjyske Årbøger 1889-1988. Med bl.a. ca. 13.000 personhenvisninger med årstal, stilling og bopæl for hver. Kr. 150,00

Asger Nyholm: Slesvigske gejstlige og slesvig-holstenismen indtil 1850. Kr. 135,00

Lars N. Henningsen: Danske kirkebøger i Sydslesvig. Der er danske kirkebøger i årene 1851-64 samt af de i dag 24 danske præster. Kr. 60,00

Jens Bruun: Barselsstue og Himmelstige. Samlede digte og salmer af Løjt-deggen Hans Mikkelsen (1720-1796). Kr. 125,00

Alle priser er incl. moms, excl. porto og ekspedition

Bøgerne bestilles hos

Historisk Samfund for Sønderjylland, Haderslevvej 45,
6200 Aabenraa.

Indholdsfortegnelse

Meddelelse fra kassereren.....s.	3
Arkivnyt fra Rigsarkivet.....s.	4
Litteraturliste. Ved Jørgen Mikkelsen.....s.	7
Efterlysning. Ved Helle Linde.....s.	7
Undersøgelser omkring Herredsfogeder og Tingsteder 1424-1716 i Sønderhald Herred, Gl. Kalø Len. 3. dels.	8
Slægtsforskning i Sydengland.....s.	21
Min morfars ansættelsesbrev som skolelærer 1893...s.	22
Bogtilbud.....s.	23
Indhæftet midt i bladet findes oversigten over forårets foredrag	
TILLIGE MED GIROKORT TIL BETALING AF KONTINGENT FOR 1994.	

Ö.

Gurra! jeg veed nok hvad jeg faaer!
Der kommer Tante *Ollegaard!*